

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. aprila 1857.

Vélíki zbor c. k. kmetijske družbe krajnske

je zavoljo dunajske razstave, ki bo v prvi polovici mesca maja, kadar je navadno vsako leto véliki zbor kmetijske družbe v Ljubljani, preložen na poznejši čas, ki se bo ob svojem času še na znanje dal.

S tem oklicom pa ob enem opomnimo tiste, ki želijo udje kmetijske družbe biti ali kateri mislijo, da so po svojem velikem trudu za sadjorejo vredni sreberne društvene svetinje, naj se v obojni ti zadevi oglasijo pri gosp. predstojniku kmetijske podružnice tistega kraja, kjer stanujejo.

Tudi prosimo tiste gospode ude naše kmetijske družbe, kateri bojo na Dunaj šli in se udeležili razstavo združenega slovesnega kmetijskega zbora, naj nam do 25. tega mesca to povejo, da jih bomo mógli dunajskemu razstavnemu zboru kot pooblastence in zastopnike za krajnsko dešelo priporočiti.

Odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 4. aprila 1857.

Kako se murve cepijo.

Murve se dajo sploh na tri mnogoverstne viže cepiti, namreč s pišalko, za kožo, in s popkom ali očesom.

Pravi čas za cepljenje je od začetka malega travna, kar se pa po razločku podnebja in pomladanske toplote pred ali poznej zgoditi utegne. Ne bom govoril tû od ravnanja pri cepljenji, kar je že občno vsem kmetovavcom dobro znano; opomnil bom tukaj samo, v katerih krajih je boljše tako ali tako cepiti, in kakošnim murbnim drevescom se to ali uno bolj prileže.

Narpopred moram opomniti, da se cepiči na čverstih, mladih in zdravih, in na zračnem kraju rastejočih murvah vrezati morajo; zakaj mladike od take murve, ki v mokri in močni zemlji ali v senčnem kraju raste, se bodo težko prijele. Gledati gré dalej na pleme murvino, kakor tudi na perje poprejšnega leta, da se dobra murva zredi, in da ni treba drevesca vnovič cepiti.

S pišalko *) cepiti gré v presadišu rastejoče drevesce v 2. ali v 3. letu po presadbi. Tudi na odrašenih drevescih se dajo dvé ali tri enoletne mladike, ki so se v ta namen na verhu drevesa pustile, s pišalko cepiti, če je cepljenje za kožo veter, žival ali dež poškodoval, ali če se je tako slabo cepilo, da je cep vsahnel. Tako drevesce bo nove mladike poglalo, ktere se, kar jih je preveč, odrežejo, ostale pa cepijo s pišalko. Tako ravna se ni bati, da bi drevesce konec vzelo, in tudi ga ni treba v tretjem letu vnovič za kožo cepiti.

Na to vižo se tudi s srečnim nasledkom cepijo brez

*) S pišalko se cepi, če se na sočni mladiki pišalka z dvema očesoma uvije, sleče in na drugo enako debelo mladiko natakne; pa gledati je, da pišalka ne počí. Cepijo se tako drevesa gladke kože: oljka, murva, lemone in pomaranče.

razločka vse tiste odrašene drevesa, ktere so se ko divjaki v presadišu zredile in potem za zmiraj presadile. Tako se drevesca narložej in gotovše obvarujejo nevarnosti, kateri so pri cepljenji za kožo podveržene. Brez dvombe se ta način murve cepiti, ki so se ga murvoredniki skorej povsod poprijeli, ko posebno koristen kaže. Tista murva, ktera bi, za kožo cepljena, še li v 10. letu po saditvi perja dajala, ga daje, čeravno v manjši meri, že v 6., narpozneje v 7. letu. Opazi se pri tako cepljenih murvah, bodi si, da so v presadišu ali na njivah požlahnjene bile, da nikoli tako visoke in debele ne zrastejo, kakor za kožo cepljene. Skerben in umen murvorednik ne gleda le samo na lego, podnebje, in lastnost zemlje, v kateri murve saditi hoče, ampak tudi na to, da murve tako cepi, da se mu gotovo primejo. Po navadi se s pišalko cepi v goratih in pustih krajih, kjer bi se murve le z velikim trudem in neprenehljivo skerbjo in obilnim gnojem visoke in debele priredile.

Cepljenje za kožo se izpeljuje na deblu ali na vejah 6 ali 7 let starih murv, ktere so se v teh letih dobro redile in umetno obdelovale. Na tako vižo se cepijo tudi odrašene ali zavolj dobitve boljšega perja v drugič požlahnjene murve, divjaki in bolehe drevesa, da zopet ozdravijo in čversto rastejo.

(Konec sledí.)

Kmetijske skušnje.

(Kdaj naj sejemo?) Setev jarine naj se ravna po lastnosti zemlje, po toploti kraja in po naturi sadeža. Napáčno je, ako ječmen spomladi v ilovnato zemljo že sejemo, dokler se ni zemlja dovolj ogrela. Sočivje (grah, bob, grahor) se morajo pa vselej kmali saditi, če tudi je zemlja še mokra in merzla; zakaj kdor sočivje pozno sadi, bo manj pridelal, pa tudi zernje se rado iztresa. Tudi ovsu in jari reži se kaj takega rado godí. Sploh se različne zemlje ne smejo eni čas obsevati, — drugačna zemlja, drugačen čas. — Tako, postavimo, se mora na težki (ilovnati) zemlji v jeseni zgodaj, spomladi pa pozno sejati, na lahki (pešeni) pa naj se v jeseni pozneje, spomladi pa poprej seje ko na ilovnati. Na rahli in lahki pešenki se ima spomladi posebno zato zgodaj sejati, da pride setvi že zimska vlaga (mokrota) v dobro; zgodnja setev v jeseni se pa težki, ilovnati zemlji zatega voljo prileže, da se more še pred zimo dobro ukoreniniti; slabo ukoreninjeno žito v ilovnati zemlji pokončá kaj rada zimska moča, ktera večkrat nadlegova polje. — Tudi na toploti kraja je veliko ležeče; če merzleji je kraj, toliko pozneje je spomladi sejati. Mnogoteri kmetovavci se ravnaajo pri spomladanski setvi po tem, ali že poganja to ali uno drevó, to ali uno germovje. Reči moramo, da ni prazna ta, ker je gotovo znamenje, da je zemlja že dobro topla.

Koliki razloček je med pozno in zgodnjo setvijo, se posebno očitno vidi na lanu. Pozno sejan lan ni ne za predivo ne za seme tako dober kakor zgodaj sejan. Tudi pozno sejano jaro in zgodaj sejano ozimno žito dá veliko slame, — nasproti pa pozno sejano ozimno in zgodaj sejano jaro žito več zernja.

Kako se murve cepijo.

(Konec)

Da se murva škode obvaruje, katero ji po navadi živina dela, jo gré poldrug seženj visoko od tal izpeljati.

Tudi s popkom ali z očesom se dajo murve cepiti. Ta tretja, nar manj navadna viža namestuje le cepljenje za kožo, če je deblo tako spačeno in tako garjevega lubada, da ga ni mogoče za kožo vcepiti. V ta namen se odločijo dvé, ali tri naj lepše in čverstejše iz verha drevesa pognavši mladike.

To cepljenje se vselej po sreči izide, in življenje drevesom ohrani, ktere bi na vsako drugo vižo konec vzele. Vendar bi ne bilo prav, ako bi to cepljenje sploh obveljalo, marveč ga imajo kmetovavci le takrat poskusiti, kadar ni mogoče murv za kožo cepiti, ali kadar je nevarnost, ako se cepljenje za kožo ponovi, ob drevesce priti.

Občinske gori omenjene vodila veljajo tudi od tega zadnjega načina; namreč, odrezati se morajo vse nepotrebne mladike, da cepljenim v čversto rast tolikanj potrebnega soka ne odtegujejo; potem gré tudi drevesca s ternjem ali s kako drugo rečjo ograditi, da jih živina nadlegovati in poškodovati ne more.

Če v naslednjem letu cepljeno drevesce zaželjeni naslednik pokaže in čversto na visokost in debelost raste, se mu ne smé po nobeni ceni perje smukati ali murve obrezovati, ker bi po takem ravnanji nepopravljivo škodo terpelo.

Ako bi se preveč cepičev prijelo, da bi jih drevesce rediti ne moglo, se mora o začetku spomladi nepotrebnih otrediti, da ostali čverstejši rastejo, in krepkejše mladike poganjajo. Tudi divje odrastlike, kateri včas pri tléh, iz debela, in iz verha poženejo, gré gladko odrezati. Nikdar pa ni dopustiti, da bi se cepiči, kateri po mnenji zabitih murvovajcov prenašlo kviško rastejo, prirezali, ker to napčno ravnanje murvi vso moč odvzame. Namesto da bi ta napčnost k rasti murve kaj pripomogla, ji tem več veliko škodo nakloni in pridelk mudí namesto da bi ga pospešila.

V 3. ali 4. letu po cepljenji se morajo murve osmukati, in to kolikor je mogoče, zgođej, to je, kakor hitro se sviloprejke izvalijo, da ima potem drevesce časa dovolj lepo rasti; pri ti priložnosti naj se nepotrebne mladike odrežejo, ali po potrebi pripognejo.

Zadnjič je treba še za lepo rašo murve skrbeti; zavolj tega se ji morajo z vednim ozirom na lego, v kateri se znajde, preobilni in popačeni odrastiki porezati. To delo se ne smé pred 3. in tudi ne po 4. letu opraviti. V ti starosti ni več nevarnosti, da bi se murva poškodovala, ko se je cep že popolnoma zarastel, rano zacelil, ter debelo in močno deblo izredil. Opomniti se mora, da, ako se to delo brez oziira na pičli dobiček, ktere ga bi perje verglo, o začetku spomladi, to je, konec sušca opravi, murva lepše zraste, in s pomočjo tega soka krepkejše mladike pognavši v drugem letu in tudi za naprej obilniše pridelke daja.

„Vod. za kmet. primorsk. in dalm.“

Národní običaji.

O virokih.

Gosp. Križnogorski govori v 27. listu „Novic“ o virokih, ali kakor on piše, o vroku. Ta prazna vera je tudi med štirškimi Slovenci razširjena; našel sem jo v Dalmaciji in v vojaški Krajini, pa tudi Italjani jo poznajo. Pri njih se virok velí: mal'occhio. Tudi pri starih Nemcih poznajo viroke „böses Auge“ svedski: onda õga, „schädlicher Blick“, pri Latincih: obliquus oculus (Horat epist. I., 14, 37.) primeri Virgilievo: „nescio quis teneros oculus nihi fascinat agnos (Virgil. „Eclog.“ 3, 103.) Persi (2, 34.) govori od „urenses oculi“. Od Tribalov in Illyrov piše Plini, da: „visu“ — effascinent

interimantque, quos diutius intueantur“ in da posebno hudo oko škoduje otročku (Plin. „Histor. natur.“ Lib. VII., cap. 2.).

Ker oko to bolezen napravi, in sicer hudo, jezno, močno oko, zato se bolezen velí viroki, ta je, virooki, od viri, vira, viro, stark, kräftig, sansk. vira „Kraft“ lat. vires, virtus itd.

Pisati toraj moramo virook, virooki, ali pa virok, nikdar pa ne vrok. Na Štirskem se še lepo čuje virok, al Kranjci so „Vokalvertilgeri“ *). Indiška boginja Kali se velí Virubakša „fortes, terribiles oculos (habens“ Vi-rooka; primeri serbsko: Kalooka djeva, to je, černooka.

Davorin Terstenjak.

Povestice.

Slutnja.

„Idiva v Verbovec — rečejo oče Benko ¹⁾ k svoji pošteni ženi Geri — tam bodo danas novega župana si volili. Lehko se nameri, da sreča doletí mojega bratanca, in potem bodeva dobro imela. Vi otroci pa bodite pridni; ti Bercko! si največi, vari svoje bratice in sestre.“

Z blagoslovljeno vodo se mož in žena poskropita, ter koračita proti Muri — oče Benko zmiraj deset stopinj naprej, mati Gera pa zadej, kakor je pri naših Slovencih navada.

Ko do brega vode prideta, je že brodar bil pripravljen, da ju prek pelja. Mati Gera stopijo naj zadnja v čoln; al pri vstopu jim robček padne v vodo. „Dragi moj Benko, to je hudo znamenje; bode se nama nesreča pripetila; ali nisi čul, kako neznano je terstje šumelo?“ „Ti si prava torklja ²⁾ — odgovori mož — morebiti si celó vodnega moža za perste zgrabila, ko si po robec segla; ali ni te še čajica ³⁾ po nosi poskropila — morebiti brodar Ivan ni brodar, ampak spremenjeni Latonja?“ ⁴⁾ „Vari, vari! ti ničesar ne verješ, pa se bodež že še enkrat prepričal; le posmehuj se“ — zaverne plašljiva Gera svojega moža. V tem ju je brodar srečno na drugo stran prepeljal.

Čez dvé uri sta bila v Verbovcu. Verbovec je velik varoš (mesto). Varoščani redijo lepe konje — in debele tikve, iz katerih so nekđaj mlade žrebeta valili. Imajo staro cerkev, pa še stariši turn, ker so si turn prej postavili, kakor cerkev. V turnu je nekđaj rastla telčna trava; al od onih dob, ko so varoškega bika v turn na pašo gonili, druga ne raste kakor mersave gobe. Varošima tri palače, pa še več koč; ulice so lepo, posebno poleti, kadar na pašo gonijo, potaracane (poflajštrane). Verbovcani so nekđaj se v národno nošnja oblačili — v lepe bele berguše, tenko robačo, pozimi v čoho in gaban ali v kozuh; sadaj imajo čez berguše „kveker“ in „burnus“.

Dosti ljudi je prišlo oni dan v Verbovec, ker so velik sejm imeli vsakrat Verbovcani, kadar so si novega župana volili. Vse si lahko tam kupil, — celó polževega

*) Kranjci samoglasnike, zlasti v govorjenji, res radi pogoltujejo; al kar se tiče „vrokov“ namesto „virokov“, tudi pri Štajercih in Korošcih ni drugače, ako nam morejo slovniki porok biti, da narod res tako govori kakor slovník piše. Poglejte slovník gosp. Murkota (Štajerca): besede „viroki“ nima; „vrok“ — pravi — je „das Schicksal, das Verhängniss“; „vročen — na — no, adj. dem ein Uebelbefinden zustösst, dessen Ursache man nicht kennt“ — poglejte dalje slovník gosp. Janežiča (Korošca); besede „viroki“ nima; „vroki“ m. pl. — pravi — so „Kopfweg“. „vročen — na — no“ wenn einem zufällig ein Uebelbefinden zustösst.“ Evo „Vokalvertilgere!“ Kaj pa, ko bi morebiti „vrok, vročen“ tisto korenino imela, kakor „vroč in vročina“ heiss warm, ker vroča glava je vselej očitno znamenje vročnega? Vred.

¹⁾ Benko, to je, Benedikt. Gera, to je, Gertrud. Bercko, to je, Briček; ²⁾ Torklja, to je, nesrečna žena; ³⁾ Čajica, to je neka vodna ptica; ⁴⁾ Od Latonje pravijo, da duše vozi prek vode, kakor Karon. V serbskem jeziku se velí Latov bro-